

Research on adapting historical station buildings to timeless museums according to user preferences: The case study of the Ankara Station Building

Esra Uslu^{1*}, Yasin Dönmez², Ayşen Esra Bölükbaşı Ertürk³

¹Department of Architectural Restoration, Safranbolu Şefik Yılmaz Dizdar Vocational School, 78600, Safranbolu, Türkiye

²Department of Landscape Architecture, Başak Cengiz Faculty of Architecture, Karabuk University, 78600, Safranbolu, Türkiye

³Department of Architecture, Başak Cengiz Faculty of Architecture, Karabuk University, 78600, Safranbolu, Türkiye

Highlights:

- Adapting the Ankara Station Building to the timeless museum
- Service, historical value, museum, activity, shopping, transportation, and occasion factors in SPSS
- To increase users' awareness of the history and importance of the historical station building

Keywords:

- Historical Station Building
- Timeless Museum
- User Preferences
- Ankara Station Building
- Adaptive Reuse

Article Info:

Research Article

Received: 02.01.2024

Accepted: 23.03.2024

DOI:

10.17341/gazimmfd.1413669

Correspondence:

Author: Esra Uslu

e-mail:

esrauslu@karabuk.edu.tr

phone: +90 530 040 2571

Graphical/Tabular Abstract

The study area was determined as the Ankara Station Building in Ankara, Turkey. After literature review and case study, 35 questions were prepared, and a survey was conducted with 521 people. The data was analyzed with IBM SPSS Statistics program and 7 factors were found. The factors are determined as service, historical value, museum, activity, shopping, transportation, and occasion shown in Figure A.

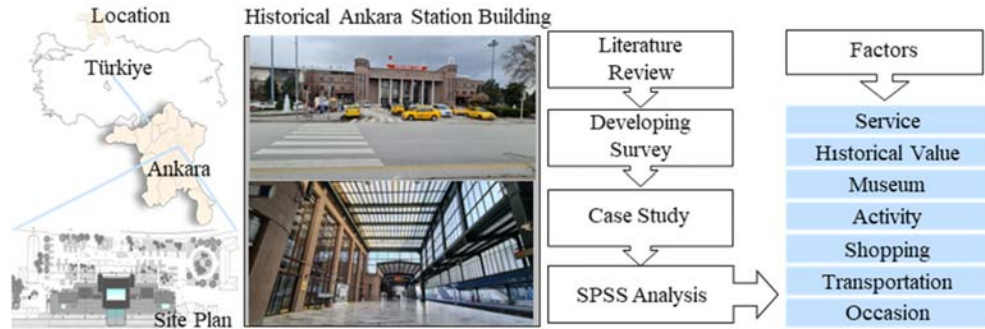

Figure A. Case study

Purpose: It is important for the sustainability of the historical station buildings, which have an important place in emphasizing the identity of a city, to keep their historical identity at the forefront while continuing their original functions. In this context, it is aimed to develop the timeless museum and model that will make a new contribution to the literature to ensure the sustainability of the station structures. To adapt the model, the opinions of the users of the Ankara Station Building, which was chosen as a case study area, were taken about the building and its adaptation to the timeless museum.

Theory and Methods: Creating survey questions with experts in the field, analyzing and interpreting the survey data conducted with 521 people with the IBM SPSS Statistics program. Survey questions were created on a five-point Likert scale. Frequency and percentage distribution information of the demographic characteristics of the survey participants were obtained, dimensions were created by factor analysis, and the factors were subjected to difference tests with one-way ANOVA and t-test according to demographic characteristics.

Results: The overall scale reliability coefficient was calculated as Cronbach's Alpha $\alpha = 0.897$. Seven factors were obtained in the study. As a result of the tests, differences of opinion were revealed according to different ages, status, education, marital status, and location.

Conclusion: The survey participants' knowledge about the building and their opinions about the adaptation of the building to the timeless museum were evaluated. The data obtained in the study revealed that the users' knowledge about the history and importance of the building was insufficient. In addition, users stated that the building was inadequate in terms of service, social areas, opportunities, and activities to spend quality time. In this context, it is believed that with the timeless museum model that will be adapted to the building, all the deficiencies stated by the users will be eliminated and add value to the building. On the other hand, the adaptability of this innovative, timeless museum model to different historical station buildings will ensure that the cultural heritage is known to the users and the sustainability of the buildings.

Tarihi gar binalarının kullanıcı tercihlerine göre zamansız müzeye dönüştürülmesi üzerine bir araştırma: Ankara Gar Binası örneği

Esra Uslu^{1*}, Yasin Dönmez², Ayşen Esra Bölükbaşı Ertürk³

¹Karabük Üniversitesi, Şefik Yılmaz Dizdar Meslek Yüksekokulu, Mimari Restorasyon Bölümü, 78600, Safranbolu, Türkiye

²Karabük Üniversitesi, Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 78600, Safranbolu, Türkiye

³Karabük Üniversitesi, Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 78600, Safranbolu, Türkiye

Ö N E Ç İ K A N L A R

- Ankara Gar Binası'nın zamansız müzeye uyarlanması
- SPSS'de hizmet, tarihi değer, müze, etkinlik, alışveriş, ulaşım ve zaman faktörlerine ulaşılması
- Tarihi gar binasının tarihi ve önemi konusunda kullanıcıların farkındalığının artması

Makale Bilgileri

Araştırma Makalesi

Geliş: 02.01.2024

Kabul: 23.03.2024

DOI:

10.17341/gazimmfd.1413669

Anahtar Kelimeler:

Tarihi gar binası,
zamansız müze,
kullanıcı tercihleri,
Ankara Gar Binası

ÖZ

Bir kentin sahip olduğu mimari formlar ve özelliklerinin yanı sıra, şehre ait gar binaları kentin kimliğini oluşturan önemli unsurlar arasındadır. Tarihi gar yapıları, kenti ziyaret etmek ve deneyimlemek isteyen kişilerin, kent ile ilk karşılaştıkları anı simgeledikleri için insanların hafızalarında önemli bir yer edinir. Bu kapsamda, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş döneminde yapılmış ve tarihsel olarak önemli olaylara şahitlik etmiş, hala aktif olarak kullanılan Ankara Gar Binası'nı deneyimleyen kişilerin görüşleri alınarak, kullanıcı tercihleri tespit edilmiş ve yapının zamansız müzeye dönüşümü ile ilgili düşünceleri alınmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kapsamında anket tekniği kullanılmıştır. Örneklem alanını Ankara Gar Binası kullanıcıları oluşturmuş ve kolayda örneklem yöntemi ile anket soruları beşli Likert ölçeğinde hazırlanmıştır. 521 kişinin anket verileri IBM SPSS Statistics programına işlenmiş ve yanıtlar analiz edilerek yorumlanmıştır. Sonuç olarak, bazı faktörler için farklı yaş grupları, meslek grupları, eğitim durumları, medeni durum ve ikamet yeri arasında belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Research on adapting historical station buildings to timeless museums according to user preferences: The case study of the Ankara Station Building

H I G H L I G H T S

- Adapting the Ankara Station Building to the timeless museum
- Service, historical value, museum, activity, shopping, transportation, and occasion factors in SPSS
- To increase users' awareness of the history and importance of the historical station building

Article Info

Research Article

Received: 02.01.2024

Accepted: 23.03.2024

DOI:

10.17341/gazimmfd.1413669

Keywords:

Historical station building,
timeless museum,
user preferences,
Ankara Station Building

ABSTRACT

Station buildings stand among the significant elements shaping the identity of a city, alongside its architectural form and characteristics. The historical station buildings hold a significant place in people's memories, as they symbolize the initial encounter of individuals who wish to visit and experience the city. In this context, to take the opinions of people who experienced the Ankara Station Building, which was built during the founding of the Republic of Turkey and witnessed historically important events and is still actively used, a survey was conducted to identify user preferences. The aim is to explore the adaptation of the building into the timeless museum. During the study, the survey technique was used within the scope of the quantitative research method. The sampling area consisted of Ankara Station Building users and the survey questions were prepared on a five-point Likert scale with the convenience sampling method. The survey data of 521 people were processed into the IBM SPSS Statistics program and the responses were analyzed and interpreted. As a result, significant differences emerged in some factors between different age groups, employment groups, educational groups, marital status, and location status.

*Sorumlu Yazar/Yazarlar / Corresponding Author/Authors : *esrauslu@karabuk.edu.tr, yasindonmez@karabuk.edu.tr, esrabolukbasi@karabuk.edu.tr / Tel: +90 530 040 2571

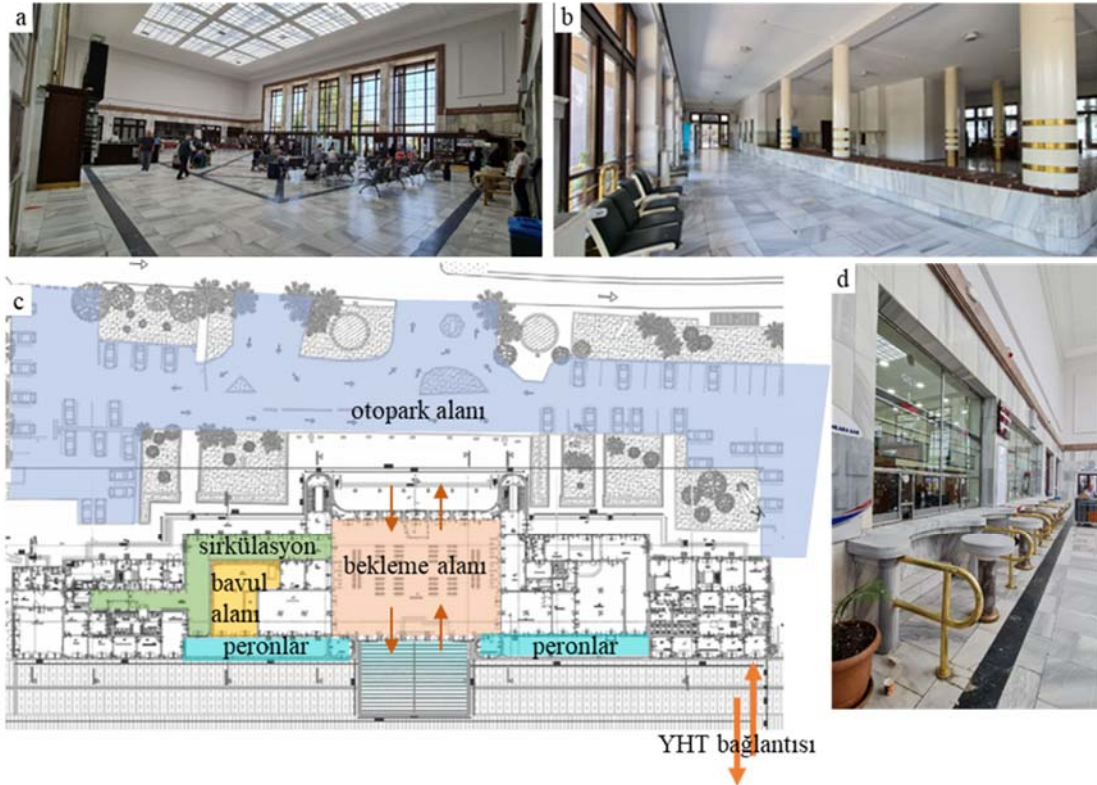
1. Giriş (Introduction)

Tarihi yapıların sürekliliğinin sağlanması, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından son derece önemlidir [1]. Zamanla özgün işlevini yitiren ve atıl durumda kalan tarihi yapılar, mimari karakterlerine uygun şekilde yeniden kullanıma uyarlanarak korunmakta ve sürekliliği sağlanmaktadır [2, 3]. Tarihi yapıların farklı işlevlere uyarlanması [4], bu yapıların yaşayan ve kullanılan mekânlara dönüşmesini sağlayarak geçmişle günümüz arasında köprü kurmaktadır. Eğitim yapıları, sağlık yapıları ve sanayi yapıları gibi birçok farklı türden tarihi yapının günümüzde çeşitli işlevleri yerine getirmek üzere uyarlanması ile hizmetine devam ettiği bilinmektedir [5-8]. Bu yapı türlerinden birisi de tarihi gar binalarıdır [9]. Tarihi gar binaları, modern taşımacılık sistemlerine uygun şekilde restore edilerek müzeler, kültürel merkezler, kafeler ve ofisler gibi farklı amaçlar için kullanılabilir [10-12]. Bu adaptasyon, geçmişin izlerini korurken yapıların toplumsal yaşama yeniden entegre olmasını sağlamaktadır.

Gar binaları, tarih boyunca kentlerin gelişimine katkıda bulunarak [13] kritik bir rol oynamıştır [14]. Garlar, sadece tarihsel ve kültürel kimliğin birer yansıması olarak kabul edilmemiş aynı zamanda şehirlerin giriş kapıları olarak [15] rollerini sürdürmüşlerdir. Kentlerin ulaşım merkezleri olan tarihi gar binaları, gün içerisinde şehir içinden ve dışından yapıya gelen birçok insan için ulaşım hizmetinin yanı sıra [16] alışveriş imkanları, bekleme alanları ve sosyal aktivite imkanları gibi farklı hizmet alanları da sunmaktadır [17, 18]. Yapıyı ulaşım amacı ile kullanan yolcuların veya geçiş amaçlı kullanan diğer bireylerin gar binalarının tarihi değerinin farkına varmaları, yapının simgelediği kültürel mirası ön plana çıkarmak adına önemlidir. Bu sebeple, insanların yapı kullanımına dair beklentilerini anlamak ve

hizmet kalitesini geliştirmek için kullanıcı görüşleri alınarak değerlendirilmelidir. Kullanıcıların yapıya dair bilgi ve düşüncelerini öğrenmek için yapılan anket çalışmaları [19, 21], gar binalarının modern topluma nasıl entegre edileceğini anlamak ve bu önemli yapıların tarihi ve kültürel mirasını gelecek kuşaklara aktarmada uygulanacak yöntemler için önemli bir rol oynamaktadır.

Ankara'nın giriş kapısı olarak nitelendirilen ve Cumhuriyet Dönemi yapılarından biri olan Ankara Gar Binası, sahip olduğu tarihi değer ve mimari özellikleri ile simge bir yapıdır [22-24]. Ankara Gar Binası, araştırmacı tarafından yapılan alan çalışması ve arşivden elde edilen röleve çizimleri doğrultusunda, mimari olarak Talatpaşa Bulvarı'na paralel olarak 150 metre boyunca uzanan, simetrik ve yatay bir yapıdır. Yapının mimari hacim düzenlemesi simetridir ve bodrum katından itibaren dört kattan oluşmaktadır. Giriş kütesinin her iki yanında dairesel merdiven blokları bulunmaktadır ve şu an lojman daireleri olarak kullanılan katlara çıkmaktadır. Bina ana giriş kapılarının bulunduğu cephenin yüksekliği 14,27 metredir ve girişi tanımlayan 9,68 metre yüksekliğinde beş adet cam blok ile giriş kapıları bulunmaktadır. Bu alanı oluşturan hacim, bekleme salonu olarak kullanılmaktadır ve 33x24 metre genişliğe, 12,56 metre yüksekliğe sahiptir (Şekil 1). Bekleme holünün tavanı metal konstrüksiyon üzerine opak lamine camdan oluşmakta ve gün ışığını sönmüş şekilde içeri almaktadır. Bina, merkezde ana kütle ve iki yanda simetrik şekilde küçülen birer hacim olmak üzere toplamda üç adet kütlede meydana gelmektedir. Ana kütle altında bir bodrum kat olmak üzere, toplamda 4 kat, diğer bitişik yan kütle ise bodrum kat ile birlikte 3 kattan oluşmaktadır. Betonarme yapı, Ankara taşı ile kaplanmış ve aşırı dekoratif unsurlardan kaçınılarak yapının geometrisi vurgulanmıştır. Bekleme salonunu ile bağlantılı olan yan alanların üst katları lojman olarak kullanılırken, zemin kat giriş

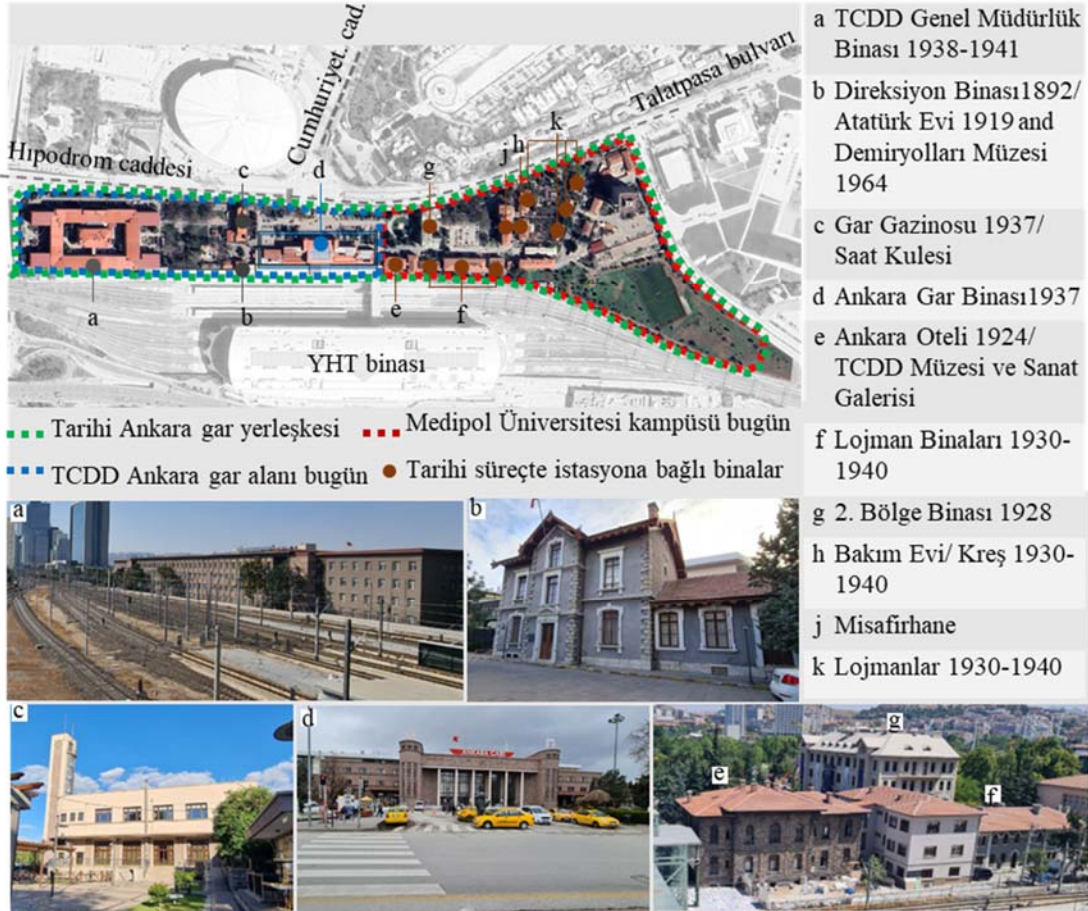
Şekil 1. Ankara Gar Binası bekleme salonu (a), bavul alanı (b), zemin kat ve vaziyet planı (TCDD arşivi) (c), bilet gişeleri (d) (Ankara Station Building waiting area (a), suitcase area (b), ground floor and site plan (c), ticket offices (d))

holünde büfeler, bilet satış gişeleri, bavul alanı, personel ofisleri, berber ve şeref salonu gibi çeşitli birimler bulunmaktadır. Yapıya; ulaşım, ziyaret ve geçiş amaçlı gelen kullanıcılar, yapının zemin kat bekleme holü, bagaj bölümü, ıslak hacim alanı ve iç mekanla bağlantısı olmayan dış cepheye bağlı girişlerden berber dükkânı ve mescit alanlarını kullanabilmektedirler. Bu sebeple gün içindeki sirkülasyon yoğunluğunun büyük bir çoğunluğu bekleme holünde gerçekleşmektedir.

Ankara Gar Binası, mimar Şekip Akalın tarafından tasarlanarak 1937 yılında faaliyetine başlamıştır [25]. Günümüze kadar mimari özgünlüğünü koruyan bina, hala işlevine devam etmektedir. Ankara Gar Binası; yapıldığı dönemde kendisine bağlı TCDD Genel Müdürlük binası (1938-1941), Lojman Binaları (1930-1940), Direksiyon Binası (1892), Gar Gazinosu (1937), Ankara Oteli (1924), 2. Bölge Binası (1928), Bakım Evi (1930-1940) ve Misafirhane gibi diğer binalarla bir kompleks oluştururken, süreç içerisinde bu binaların bir kısmının farklı kurum ve kuruluşlara verilmesi ile yalnızlaşmaya başlamıştır. Şekil 2'de Ankara gar binasının tarihi yerleşkesinde bulunan yapılar ve günümüzde gar yerleşkesinin durumu uydu görüntüsü üzerinden ifade edilmiştir. Ayrıca kütle ve ölçeği ile tarihi binanın görünürlüğünü gölgeleyecek şekilde inşa edilen yüksek hızlı tren (YHT) garının (2016) [25, 26] Ankara Gar Binası'nı geri planda bırakması sebebi ile yapı, tarihi değerini ön plana çıkaramamaktadır (Şekil 3). Belli başlı sebepler ile sahip oldukları mimari ve kültürel değerleri unutulmaya yüz tutmuş veya tarihi kimliğini yeterince yansıtamayan yapıları koruma kapsamında çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda çalışmaların önemli bir

kısmı tarihi yapıların yeniden işlev verilerek günümüze kazandırılması yöntemiyle yapılmaktadır [27]. Bu yapıların birçoğunun, yapının özgünlüğüne müdahale etmemesi ve koruma açısından uygunluğu sebebiyle müzeye dönüşümü tercih edilmektedir.

Tarihi yapılardan dönüştürülen mekânlarda yapının özgün sirkülasyon hatları korunarak, sergi alanları için organizasyon ve plan şemalarının içeriğe uygun bir şekilde oluşturulması veya tasarlanması mümkündür. Planlama aşamasında, sergilemenin nitelik ve ihtiyaçlarının yanı sıra [28] binanın hizmet kalitesi; aktivite, alışveriş imkanları, ziyaretçi yönetimi, bilgilendirme, ulaşım kolaylığı ve zamanın nitelikli bir şekilde geçirileceği ortamların sağlanması ile artmaktadır. Yapılan araştırmalar ile özgün işlevini yitirdikten sonra müzeye dönüştürülmüş tarihi gar binalarından bahsetmek mümkündür. Fakat kurulduğu günden bu yana özgün işlevine devam eden tarihi bir gar binasının işleyişi sırasında kullanıcıları için müze algısı oluşturacak bir dönüşüme rastlanamamıştır. Müze tanımları konusunda literatürde yaşayan müze [29], tarih müzesi [30], interaktif müze [31], sanal müze [32], ekomüze gibi çok fazla çalışma ve tanım bulunmaktadır. Zamansız müze kavramı araştırıldığında, "timeless museum" olarak Aiello vd. 'nin sanal gerçeklik ortamında önerdiği sanal müze betimlemesi olarak karşımıza çıkmaktadır [33]. Ayrıca White ve Wesleyan "timeless museum" kavramını Paris'i anlatan şiirsel bir yaklaşımda "zamanın ötesinde" anlamında kullanmıştır [34]. Negassi ise bu kavramı etnik sağlığa sahip bir ülkeyi tasvir etmek için kullanmıştır [35]. Çalışma için ortaya konulan "zamansız müze" kavramı her ne kadar bu kaynaklarda anılmış olsa da tarihi gar

Şekil 2. Ankara Gar kompleksi (Ankara Station Complex)

Şekil 3. Saat kulesinden bakış (a), Cumhuriyet Caddesi'nden bakış (b), Gençlik Parkı'ndan YHT binası, Gar Binası ve Ankara Garı eski yerleşkesi (c). (View from the clock tower (a), view from Cumhuriyet Street (b), YHT building, Station Building and old campus of the Ankara Station from Gençlik Park (c).)

binaları için ortaya koyduğumuz ve literatüre katkı sağlayacak yeni bir kavramdır. Zamansız müze, tarihi bir gar binasının özgün işlevine devam ederken, aynı zamanda kullanıcı için müze algısı oluşturularak tarihi yapının sürdürülebilirliğinin ve “yapı dokunulmazlığının” sağlanmasına katkı sunacaktır. Bu model, geleneksel müze tanımının ötesinde, zamansız bir şekilde özgün hizmetine devam ederek geçmişin anlamını günümüze taşıyan gar yapılarının, tarihi ve kültürel değerlerini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, kültürel mirasın canlı ve dinamik bir şekilde korunmasını ve paylaşılmasını hedeflemektedir. Özellikle gar binaları gibi tarihi ve sembolik öneme sahip yapılar, zamansız müze kavramıyla daha geniş bir kitleye açılacak, ziyaretçilere geçmişle bağ kurma ve tarihi, derinlemesine anlama fırsatı sunacaktır. Bu sayede, tarihi gar binalarının sadece bir ulaşım merkezi olmalarının ötesinde, kültürel ve tarihi bir mekân haline gelmesi de hedeflenmektedir.

Zamansız müze modeli ile; günün her saatinde işleyen ve 7/24 kullanıcılara açık olan tarihi gar binalarının, özgün işlevine devam ederken yapının bulunduğu konum itibarıyla tarihi önemini, mimari ve dönemsel özelliklerini çeşitli sergileme yöntemleriyle kullanıcıya sunması düşünülmektedir. Bu sayede yolcuların yapıda beklmeleri ve geçişleri sırasında güzergahları üzerinde oluşturulacak çeşitli sergileme yöntemleri ile yapının tarihi farkındalığı yaşatılacak ve yolcuların gar binasını nitelikli bir şekilde deneyimlemeleri sağlanacaktır. Zamansız müze modeli ile şehir içinden ve dışından gelen kullanıcıların yapıyı keşfedebileceği ve beklmeleri sırasında ziyaretçiye çeşitli sanatsal ve sosyal aktivitelere katılabilecekleri olanaklar sunulurken tarihi yapı ile ilgili farkındalıkları artırılabilecektir. Bu dönüşümün oluşması için öncelikle kullanıcı görüşleri alınarak bina hizmet alanlarındaki eksiklikler tespit edilmelidir.

Bu çalışma ile Ankara Gar Binası'nın zamansız müzeye dönüştürülmesi sürecinde yapı kullanıcılarından; tercihleri, yapı ile ilgili farkındalık düzeyleri ve yapının müzeye dönüştürülmesi konularında görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu sebeple çalışma, Ankara Gar Binası kullanıcılarının (yolcular, personel, ziyaretçiler vb.) görüşlerinin alınmasına yönelik olmasıyla daha önce böyle bir çalışmanın yapılmaması çalışmayı özgün kılmaktadır. Dolayısıyla çalışma, sonuçlarını alana yeni bir bakış açısı getirmesi yönünden önemlidir. Bu nedenle araştırmanın amacına bağlı olarak aşağıdaki

temel hipotez ve alt hipotezler geliştirilmiştir. Anket tekniği kullanılan çalışmanın verileri IBM SPSS Statistics programıyla analiz edilmiş ve analizler sonucunda hizmet, tarihi değer, müze, etkinlik, alışveriş, ulaşım ve zaman olmak üzere yedi faktöre ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu faktörler demografik özelliklere göre kıyaslanarak değerlendirilmiştir.

H1: Ankara Gar Binası'nı kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri arasında demografik yapılarına göre anlamlı farklılık vardır.

H1-1: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H1-2: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H1-3: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H1-4: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri statülerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H1-5: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri ikamet yerlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H1-6: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

2. Araştırma Yöntemi (Research method)

Bu çalışmada, karma araştırma yönetimi kullanılmıştır. Dolayısıyla hem nitel hem de nicel veriler amacına uygun olarak analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırmanın nitel tarafında literatür taraması ve uzman görüşlerinin incelenmesi söz konusu iken nicel araştırma kısmında araştırmacı tarafından geliştirilen anket tekniği uygulanmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında Ankara Gar Binası ile ilgili detaylı literatür araştırması yapıldıktan sonra [36-38] çalışma alanında yerinde incelemelerde bulunulmuş ve gar binası personelleri ile görüşmeler yapılarak yapı hakkında bilgiler alınmıştır. Elde edilen bilgiler ve literatür doğrultusunda araştırmacı tarafından özgün bir

şekilde oluşturulan anket ifadeleri 15 uzman (7 Mimar, 2 Mimari Restoratör, 1 Sanat Tarihçisi, 1 Arkeolog, 2 Peyzaj Mimarı, 1 İç Mimar ve 1 Çevre Mühendisi) görüşü alınarak geliştirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak iki bölümlü bir anket oluşturulmuştur. Anketin birinci bölümü katılımcıların demografik özelliklerini belirlemektedir. İkinci bölüm ise katılımcıların Ankara Gar Binası kullanımı ile ilgili görüşlerini, tarihi değeri hakkındaki bilgilerini ve farkındalıklarını ölçmenin yanı sıra binanın zamansız müze modeline dönüşümü ile ilgili düşüncelerini ölçmek için oluşturulmuştur.

Anket ifadeleri pilot uygulama ile 100 kişiye kolayda örneklem yöntemi kapsamında uygulanmıştır. Sonrasında açılımlı faktör analizi yapılarak anket ifadeleri boyutlandırılmış ve saha uygulamasına başlanmıştır. Örneklem sayısının belirlenmesinde sınırsız evrenler ve nicel araştırmalar için geçerli olan $n = \sigma^2 \cdot Z_{\alpha/2}^2 / H^2$ formülünden istifade edilmiş olup ($N > 10.000$), standart sapma değeri $\sigma = 0,05$, anlamlılık düzeyi $Z_{0,05} = 1,96$, etki büyüklüğü $H = 0,05$ olarak alındığında örneklem sayısının en az $n = 384$ olduğu tespit edilmiştir [39]. Hedef katılımcılar, Ankara Gar Binası'nı kullanıp deneyimleyen bireyler arasından seçilmiştir. Ankara Gar Binası ve çevresinde, araştırmacı tarafından kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak ankete görüş bildirmeyi kabul eden gönüllü 563 kişi ile yüz yüze uygulama gerçekleştirilmiş, bunlardan 521 katılımcının anketleri geçerli sayılmış ve değerlendirilmeler bu sonuçlar üzerinden yapılmıştır.

Anket ifadelerine katılımcıların katılım düzeylerini belirlemek amacıyla Likert ölçeği kullanılmış ve 1 (hiç katılmıyorum), 2 (az katılıyorum), 3 (orta derecede katılıyorum), 4 (çok katılıyorum), 5 (tamamen katılıyorum) şeklinde kategorize edilmiştir. Veriler, IBM SPSS Statistics paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Örneklem grubuna dahil edilen Ankara Gar Binası kullanıcılarının demografik bilgileri ve bina kullanımına dair bilgiler frekans ve yüzde dağılım tablosu oluşturulmuştur. Parametrik test koşullarının sağlanıp, sağlanmadığını belirleyebilmek, uygulanabilirlik ve örneklem yeterlilik tespiti için varyansların homojenliği testi ile

normal dağılım testi (Kolmogorov-Smirnov), faktör analizinin yapılabilirliğini ölçmek için de Bartlett testi ile örneklem yeterliliği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) sonuçları belirlenmiştir. Cronbach-Alpha testi de yapılarak çalışmanın güvenilirliği saptanmıştır. Ayrıca döndürme işlemi uygulanarak faktör analizi yapılmış, ölçek boyutlandırılması gerçekleştirilerek ölçekler araştırmacı tarafından ifadeler çerçevesinde isimlendirilmiştir. Sonuçlar katılımcıların demografik özellikleri açısından farklılık testlerine (T-testi ve ANOVA testi) tabi tutulmuştur. Bu bağlamda elde edilen katsayılar ve p değerleri incelenmiş ve çalışma kapsamında yorumlanmıştır.

3. Bulgular (Findings)

Bu kısımda araştırmanın amacına uygun olarak iki bölümden oluşan anket formuna yönelik bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Demografik Analizler (Demographic analysis)

Ankara Gar Binası kullanıcılarının tarihi yapı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinin hedeflendiği çalışmada, araştırmaya katılan kullanıcıların demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, statü, ikamet yeri) ile ilgili bilgilerin yer aldığı değişkenlere dair frekans ve yüzdelik dağılımlar hesaplanarak Tablo 1'de verilmiştir. Çalışmaya katılanların alt yaş sınırı 15 olarak belirlenmiş olup, 15-18 yaş aralığında olan kişilerin görüşleri ailelerinin izni alınarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1 kapsamında katılımcıların %51,6'sı erkek, %48,4'ü kadındır. Katılımcıların çoğunluğunu %58,6 ile 18-37 yaş aralığında bireyler, %59,5 ile bekar bireyler, %67,6 ile Ankara içinde ikamet edenler, %54,9 ile lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip bireyler oluşturmaktadır. Ayrıca katılımcıların statülerinin çoğunluğu sırası ile %26,3 devlet memuru, %25,3 öğrenci, %24,2 özel sektör çalışanı, %10,6 serbest çalışan, %8,3 çalışmayan ve %5,4 emekli olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya dahil edilen Ankara Gar Binası kullanıcılarının demografik özelliklerine dair frekans ve yüzde dağılımları (n=521) (Frequency and percentage distributions regarding the demographic characteristics of the users of the Ankara Station Building included in the research)

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	252	48,4
	Erkek	269	51,6
Yaş	17 ve altı	27	5,2
	18-27	178	34,2
	28-37	127	24,4
	38-47	97	18,6
	48-57	71	13,6
Medeni Durum	58-67	21	4,0
	Evli	211	40,5
	Bekar	310	59,5
Eğitim Durumu	İlköğretim	33	6,3
	Lise	139	26,7
	Ön Lisans	63	12,1
	Lisans	207	39,7
	Lisansüstü	79	15,2
	Devlet Memuru	137	26,3
Statü	Özel Sektör	126	24,2
	Öğrenci	132	25,3
	Emekli	28	5,4
	Serbest Çalışan	55	10,6
İkamet Yeriniz	Çalışmayan	43	8,3
	Ankara	352	67,6
	Ankara Dışı	169	32,4

3.2. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri (Reliability and Validity Analysis)

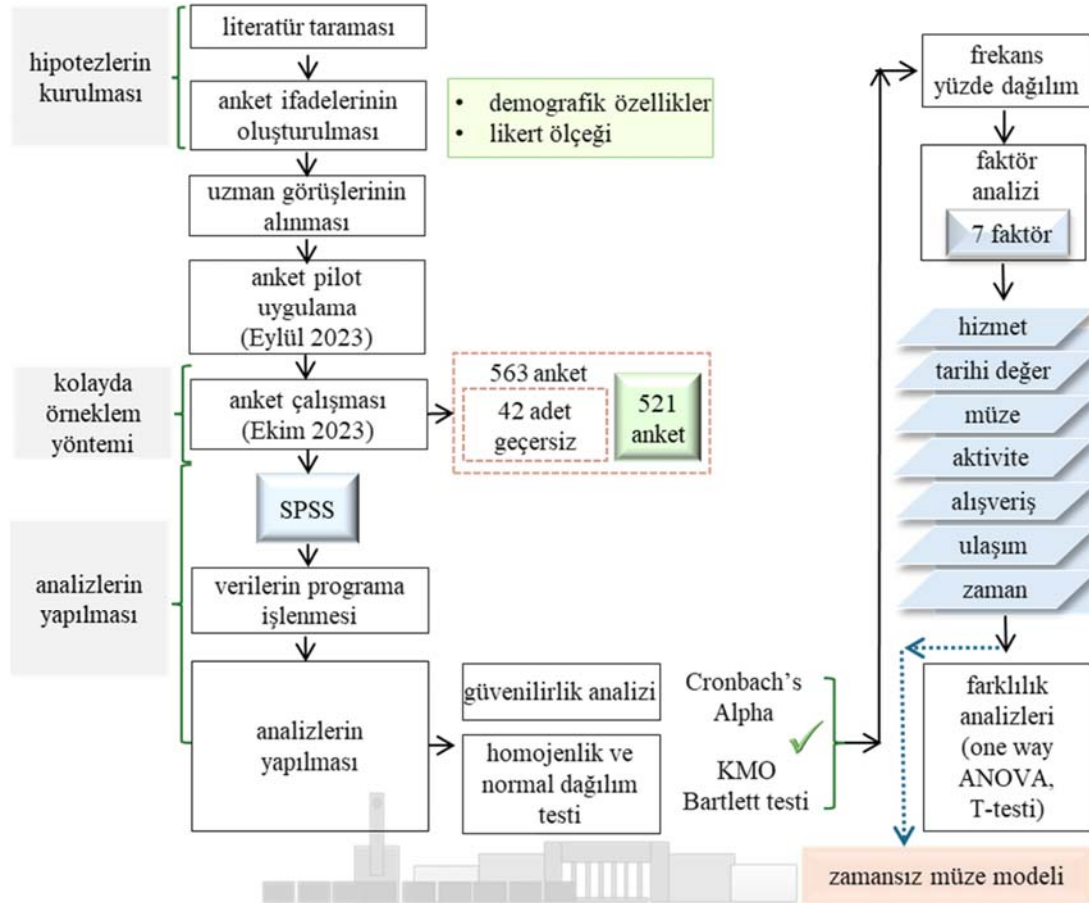
Veri setinin geçerliliği ve uygunluğunu görmek için testler yapılarak değerlere bakılmıştır. Verilerin normalliğin iki bileşeni çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis). Dağılımın normal olduğunu gösteren değerler ise -1.5 ile +1.5 aralığındadır [40]. Kolmogorov-Smirnov testi neticesinde çarpıklık değeri (skewness)=-0,665 ve basıklık değeri (kurtosis)=+1,117 çıkararak dağılımın normal olduğunu görmüştür. Ayrıca, anket verilerinin analiz sonuçlarının güvenilirliğini değerlendirmek için Cronbach's Alfa değeri, güvenilirlik analizinin ölçüsü olarak kullanılmaktadır. Cronbach's Alpha, yani güvenilirlik katsayısının bulunabileceği aralıklar $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir [41] Tablo 2'de verilen bütün alt boyutların Cronbach's Alpha değerleri 0,60 değerinin üzerinde olduğu için güvenilirdir. Ayrıca çalışmanın genel ölçek güvenilirliği katsayısı (Cronbach's Alfa) $\alpha=0,897$ olarak hesaplanarak yüksek derecede güvenilirlik sağlamıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi verilerin faktör analizine uygunluğunu ölçmeye yönelik bir ölçümdür. Bir başka deyişle örneklem büyüklüğünün yeterliliğini test etmektedir. KMO değerlerinin 0,8 ile 1,0 arasında olması örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir [42]. Tablo 2'de yer alan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,873 değeri ve Bartlett testi= $\chi^2 = 9410,775$; $p=0,000$ değeri ile örneklemin yeterli olduğunu ve faktör analizi yapılabileceğini ifade etmektedir. Yapılan tüm bu analizler neticesinde, verilerin normal dağılıma uygun ve homojen olduğu, örneklem sayısının yeterli olduğu ve güvenilir olduğu, dolayısıyla parametrik test koşullarının sağlandığı ortaya çıkmıştır.

3.3. Faktör Analizi (Factor Analysis)

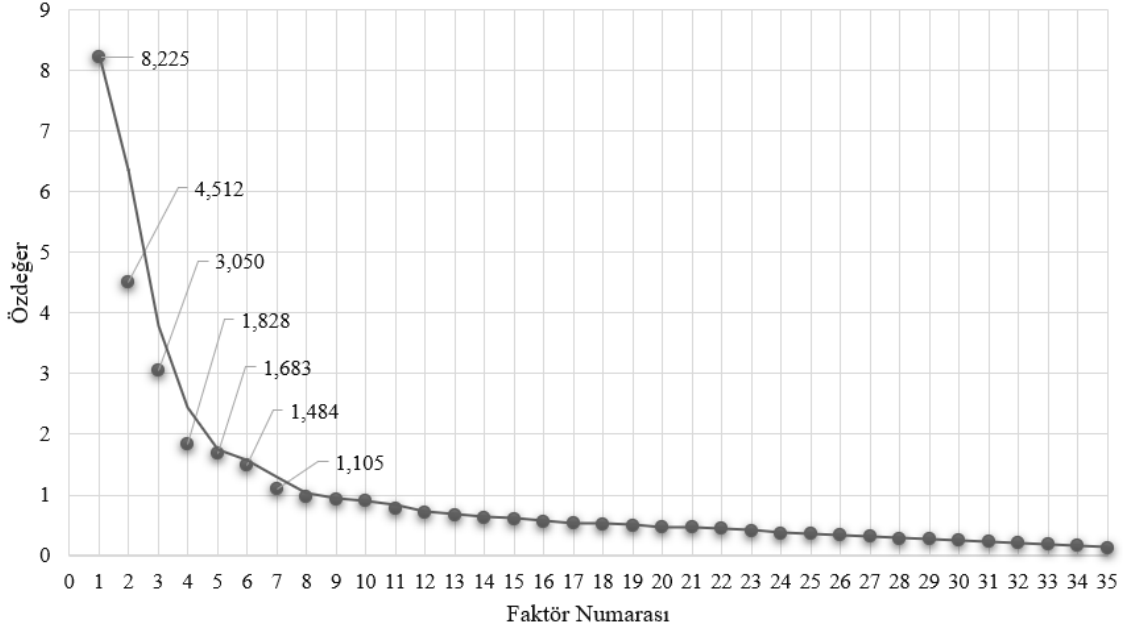
Faktör analizi boyutluluk azaltma analizi olarak isimlendirilmektedir. Bunun önemi, aynı içeriğe yanıt veren birden fazla göstergenin, çok benzer yanıtlara sahip göstergelerle aynı kategoride sınıflandırılması, farklı içeriği yansıtan göstergelerin ise başka kategorilerde sınıflandırılmasıdır [43]. Faktör analizi yaparken rotasyon tekniği olan Varimax ile "Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi" (Rotated Component Matrix) elde edilmiştir. Döndürülmemiş faktörler belirsiz olduğundan, daha iyi yorumlama için faktörler döndürülmektedir. Döndürmenin amacı, her değişken yükün mümkün olduğu kadar az faktöre dayanmasını sağlayan, ancak her değişken üzerindeki yüksek yüklerin sayısını maksimuma çıkaran optimal basit bir yapıya ulaşmaktır [44]. Şekil 4'te, çalışma kapsamında ortaya çıkan her bir özdeğerin ilişkili olduğu faktöre karşı grafiği görülmektedir. Burada özdeğerler, bir faktör tarafından açıklanan varyasyon miktarını temsil etmektedir [45].

Tablo 2'deki sonuçlar incelendiğinde 35 soruya ilişkin ölçeğin 7 faktör (hizmet, tarihi değer, müze, etkinlik, alışveriş, ulaşım ve zaman) altında toplandığı görülmektedir. 7 faktör toplam varyansın %62,534'ünü (Kümülatif Varyans) açıklamaktadır. Her bir soruya ilişkin faktör yükleri Tablo 2'de verilmiştir.

Anket verileri değerlendirildiğinde, yapıya dair iç ve dış mekân temizliği, iklimlendirme koşullarının yeterliliği, engelli erişimine uygunluğu, güvenlik hizmetlerinin yeterliliği, ziyaretçi yönetimi ve bilgilendirme gibi özellikler birinci boyut olan hizmet faktörünü açıklamaktadır. Kullanıcıların gar binasının tarihi ve inşa edildiği dönem, gar binasına bağlı diğer yapılar, yapının mimarı ve mimari

Şekil 4. Çalışmaya ait akış şeması (Flow chart of the study)

Şekil 5. Özdeğer grafiği (scree plot of the eigenvalues)

özellikleri, gar binasının tarihi kimliği ve yapıya bağlı olan müze ile ilgili farkındalıkları ikinci boyut olan tarihi değer faktörünü açıklamaktadır. Kullanıcıların gar binasının müzeye dönüşümü ve bu durumun yapıya katacağı değer hakkındaki görüşleri ile dönüşüm sonrası yapıya olan ilgileri ve ziyaret sıklığının nasıl değişeceği gibi durumlar üçüncü boyut olan müze faktörünü açıklamaktadır. Kullanıcıların yolculuk öncesi ve sonrası beklentileri sırasında vaktini nitelikli geçirecek aktivite imkanlarının yeterliliği, bekleme alanlarının konforu, mevcut sosyal hizmet alanları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları gibi özellikler dördüncü boyut olan etkinlik faktörünü açıklamaktadır. Yapının hem mevcut durumda hem de zamansız müzeye dönüşümü söz konusu olduğu durumda alışveriş imkanlarının iyileştirilmesi ile ilgili görüşleri gibi unsurlar beşinci boyut olan alışveriş faktörünü açıklamaktadır. Kullanıcıların yapıya bireysel araç ve toplu taşıma ile ulaşımın rahatlığı ve gar binasının konumunun önemi hakkında görüşleri gibi özellikler altıncı boyut olan ulaşım faktörünü açıklamaktadır. Son olarak, kullanıcıların yapıda zamansız müze modeli kapsamında düzenlenebilecek aktivitelere katılabilecek uygun zamanları ve ilgileri gibi özellikler yedinci boyut olan zaman faktörünü açıklamaktadır.

3.4. Farklılık analizleri (Differentiation Analyses)

Araştırma kapsamında yer alan Ankara Gar Binası'na dair kullanıcı görüşlerinin bireysel özellikler üzerinden karşılaştırılmasında; iki değişkenli bağımsız örneklem grupları olan cinsiyet, medeni durum ve ikamet yeri için T-testi (Independent Samples), yaş, eğitim durumu, çalışma durumu olan ikiden fazla değişken gruplarında tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) yöntemlerinden yararlanılmıştır. Testler yapılırken, faktör analizi sonucunda çıkan yedi boyutun her biri demografik özellikler ile parametrik testlere tabi tutularak farklılık bulunan değerler incelenmiştir. T-testi sonucunda aralarında anlamlı farklılık bulunan gruplar Tablo 3'te verilmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3 incelendiğinde:

- Cinsiyete göre tarihi değer faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), erkek ($f=269$) kullanıcıların ($\bar{X}=2,9665$), kadın ($f=252$) kullanıcılara göre ($\bar{X}=2,7557$) yapının tarihi önemi ve mimari özellikleri ile ilgili bilgilerinin daha çok olduğu görülmektedir.

- Cinsiyete göre etkinlik faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), erkek ($f=269$) kullanıcıların ($\bar{X}=2,7928$), kadın ($f=252$) kullanıcılara göre ($\bar{X}=2,6280$) yapıda beklentileri sırasında nitelikli vakit geçirebilecek aktivite alanları, sosyal hizmet alanları ve bekleme alanlarının konforu hakkında daha olumlu düşündükleri görülmektedir.
- Medeni duruma göre tarihi değer faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), evli ($f=211$) kullanıcıların ($\bar{X}=3,0339$), bekar ($f=310$) kullanıcılara ($\bar{X}=2,7493$) göre yapının tarihi değeri hakkındaki farkındalıklarının daha olumlu olduğu görülmektedir.
- İkamet yerine göre hizmet faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), ikamet yeri Ankara ($f=352$) olan kullanıcıların ($\bar{X}=3,7639$), ikamet yeri Ankara dışı ($f=169$) olanlara göre ($\bar{X}=3,6089$) tarihi değer farkındalıklarının daha olumlu olduğu görülmektedir.
- İkamet yerine göre tarihi değer faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), ikamet yeri Ankara ($f=352$) olan kullanıcıların ($\bar{X}=2,9736$) yapının tarihi değeri ve mimari özellikleri ile ilgili farkındalıklarının ikamet yeri Ankara dışı ($f=169$) olanlara göre ($\bar{X}=2,6374$) daha olumlu olduğu görülmektedir.
- İkamet yerine göre etkinlik faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), ikamet yeri Ankara ($f=352$) olan kullanıcıların ($\bar{X}=2,7734$) yapıda beklentileri sırasında nitelikli vakit geçirecek imkanlar, bekleme alanlarının konforu ve gar binasının sosyal hizmet alanları ile ilgili bilgilerinin ikamet yeri Ankara dışı ($f=169$) olanlara göre ($\bar{X}=2,5873$) daha olumlu olduğu görülmektedir.
- İkamet yerine göre alışveriş faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), ikamet yeri Ankara ($f=352$) olan kullanıcıların ($\bar{X}=4,0156$) alışveriş imkanlarından ikamet yeri Ankara dışı ($f=169$) olanlara göre ($\bar{X}=3,7840$) daha memnun oldukları görülmektedir.
- İkamet yerine göre zaman faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$), ikamet yeri Ankara dışı ($f=162$) olan kullanıcıların yapıda düzenlenebilecek aktivite, sanatsal, sosyal etkinliklere katılma, çocuklar ve gençler için aktivite alanlarının olması konusunda ($\bar{X}=3,4201$), ikamet yeri Ankara olan ($f=352$) kullanıcılara göre ($\bar{X}=3,0587$) daha olumlu düşündüğü görülmektedir.

Tablo 2. Anket ifadelerine ilişkin faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları. H: Hizmet; TD: Tarihi Değer; M: Müze; E: Etkinlik; A: Alışveriş; U: Ulaşım; Z: Zaman, A.S.:Anket sırası, F.S.:Faktör sırası.
(Factor analysis and reliability results regarding survey questions. H: Service; TD: Historical Value; M: Museum; E: Activity; A: Shopping; U: Transportation; Z: Occasion, A.S.: Survey order F.S.:Factor order)

A.S.	F.S.	İfadeler	1-H	2-TD	3-M	4-E	5-A	6-U	7-Z
6	H1	Gar binasını temizlik konusunda yeterli buluyorum.	0,709						
7	H2	Gar binasının çevre temizliğini yeterli buluyorum.	0,710						
8	H3	Gar binasındaki iklimlendirme (ısıtma-soğutma) koşulları yeterlidir.	0,450						
9	H4	Gar binasının engelli erişimine ve kullanımına uygun olduğunu düşünüyorum.	0,630						
11	H5	Gar binasının güvenlik hizmeti yeterlidir.	0,805						
12	H6	Gar binasında kendimi güvenli hissedirim.	0,809						
14	H7	Gar binasında çocuklar ve bebekler için ıslak hacim (wc, lavabo, bebek odası) imkanları yeterlidir.	0,720						
15	H8	Gar binasındaki lavabo/wc hizmetleri yeterlidir.	0,761						
19	H9	Gar binasındaki bilgilendirme ve ziyaretçi yönetim panoları yeterlidir.	0,535						
20	H10	Gar binası hizmet personelleri güler yüzlü ve yardımseverdir.	0,615						
23	TD1	Gar binasının Ankara tarihindeki önemi hakkında bilgi sahibiyim.		0,831					
24	TD2	Gar binasının tarihi bir yapı olduğunun farkındayım ve inşa edildiği dönem hakkında bilgi sahibiyim.		0,903					
25	TD3	Ankara Gar Binası'na bağlı olan diğer yapılar hakkında bilgi sahibiyim.		0,894					
26	TD4	Gar binasının mimarı hakkında bilgi sahibiyim.		0,840					
27	TD5	Gar binasının mimari özellikleri ilgimi çeker.		0,567					
28	TD6	Ankara Gar Binası tarihi kimliğinin ön plana çıkması için gereken hassasiyetin gösterildiğini düşünmekteyim.		0,436					
29	TD7	TCDD Ankara Gar Binası'na bitişik Milli Mücadelede Atatürk Konutu ve Demiryolları Müzesi'ni ziyaret ederim.		0,609					
30	M1	Müze mekânı olarak kullanılması için Ankara Gar Binası uygun bir yapıdır.			0,710				
31	M2	Ankara Gar Binası mevcut işleyişine devam ederken, müze anlayışı içinde ziyaretçiye sunulması yapıya değer katar.			0,784				
32	M3	Gar binasının tarihi özelliklerini öne çıkartacak müzecilik anlayışı içerisinde sergi düzenlemesi yapılması, yapıyı daha sık ziyaret etmeme neden olur.			0,755				
33	M4	Gar binasının tarihi önemi nedeniyle müzeye dönüşmesini isterim.			0,756				
34	M5	Gar binasının mevcut işleyişine devam ederken, Ankara'nın tarihi ve kültürel belleğini simgeleyen sergilemelerin yapılması yolculuğuma değer katar.			0,818				
35	M6	Gar binası özgün işlevine devam ederken yapının interaktif bir anlayışla 7x24 açık bir müze olarak düzenlenmesi ilgimi çeker.			0,826				
4	E1	Gar binasında yolcu ya da karşılayan olarak beklemelerim sırasında zamanımı nitelikli geçirecek aktiviteler bulabilirim.				0,767			
10	E2	Gar binasındaki bekleme alanları konforludur.				0,507			
13	E3	Gar binasının sosyal hizmet alanları (emanet, banka, berber, lokanta vs.) ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.				0,464			
16	E4	Bekleme süresi boyunca yapıda kaliteli vakit geçirebilmem için aktivite çeşitliliği yeterlidir.				0,770			
21	A1	Gar binasındaki büfe hizmetinin yanı sıra halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşılayabilecek satış noktası ve yeme-içme alanlarının olması ilgimi çeker.					0,706		
22	A2	Gar binasında geleneksel objelerin satıldığı bir satış mağazası olması ilgimi çeker.					0,733		
1	U1	Gar binasına toplu taşıma ile rahat ulaşabilirim.						0,792	
2	U2	Gar binasına bireysel aracım ile rahat ulaşabilirim.						0,740	
3	U3	Gar binası konumunun şehir içi ulaşımı açısından önemli bir noktada olduğunu düşünüyorum.						0,714	
5	Z1	Gar binasında düzenlenebilecek aktivitelere katılmak için zamanım yeterlidir.							0,717
17	Z2	Gar binasında yapılacak olan sanatsal ve sosyal etkinliklere katılmayı düşünürüm.							0,750
18	Z3	Gar binasında çocuklar ve gençler için aktivite alanlarının olması ilgimi çeker.							0,602
		<i>Özdeğerler (eigenvalues)</i>	5,462	4,375	3,947	2,204	2,055	2,026	1,820
		<i>Varyans açıklama oranı</i>	15,605	12,499	11,277	6,296	5,871	5,788	5,199
		<i>Kümülatif varyans</i>	15,605	28,104	39,381	45,677	51,548	57,336	62,534
		<i>Alt Boyut Güvenirliği (c)</i>	0,892	0,881	0,883	0,704	0,678	0,725	0,666
		<i>Genel Ölçek Güvenirliği (Cronbach's Alpha)</i>	0,897						
		<i>Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,873</i>							
		<i>Bartlett testi: $\chi^2=9410,775$; $p=0,000$</i>							

Tablo 3. Cinsiyet, medeni durum ve ikamet yerlerine göre katılımcıların tarihi değer, etkinlik, alışveriş ve zaman faktörlerine ilişkin bulunan anlamlı farklılıklar (T-testi) (n=521) (Significant differences were found regarding participants' historical values, activity, shopping and occasion factors according to gender, marital status and location)

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P (sig)
Tarihi Değer	Kadın	252	2,7557	1,00757	-2,268	0,024
	Erkek	269	2,9665	1,10809		
Etkinlik	Kadın	252	2,6280	0,86444	-2,017	0,044
	Erkek	269	2,7928	0,99064		
Tarihi Değer	Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P (sig)
	Evli	211	3,0339	1,04468	3,017	0,003
	Bekar	310	2,7493	1,06475		
Hizmet	İkamet Yeri	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P (sig)
	Ankara	352	3,7639	0,76656	2,182	0,030
Tarihi Değer	Ankara Dışı	169	3,6089	0,74361		
	Etkinlik	Ankara	352	2,9736	1,08360	3,408
Ankara Dışı		169	2,6374	0,98987		
Alışveriş	Ankara	352	2,7734	0,94261	2,136	0,033
	Ankara Dışı	169	2,5873	0,90723		
Zaman	Ankara	352	4,0156	0,95804	2,612	0,009
	Ankara Dışı	169	3,7840	0,92539		
Toplam	Ankara	352	3,0587	1,03455	-3,960	0,000
	Ankara Dışı	169	3,4201	0,83751		
P<0,05		521				

Sonuç itibari ile araştırmanın alt hipotezlerinden;

HI-1: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

HI-3: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir.

HI-5: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri ikamet yerlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotezleri kabul edilmiştir. Arasında anlamlı farklılık bulunan gruplar Tablo 4'te verilmiştir ($P<0,05$).

Tablo 4 incelendiğinde:

- Yaşa göre tarihi değer faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); 17 ve altı yaş ($\bar{X}=2,3915$) grubundakilerin 48-57 yaş ($\bar{X}=3,2616$) grubundakilere göre; 18-27 yaş ($\bar{X}=2,6364$) grubundakilerin 28-37 ($\bar{X}=3,0191$) yaş grubundakilere göre ve 18-27 yaş ($\bar{X}=2,6364$) grubundakilerin 48-57 ($\bar{X}=3,2616$) yaş gruplarındakilere göre tarihi yapı hakkındaki bilgileri ve farkındalıklarının daha düşük olduğu görülmüştür.
- Yaşa göre ulaşım faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); 18-27 yaş ($\bar{X}=4,3333$) grubunun 17 ve altı yaş ($\bar{X}=3,8395$) grubuna göre; 28-37 yaş ($\bar{X}=4,4068$) grubunun 17 ve altı yaş ($\bar{X}=3,8395$) grubuna göre yapının konumu ve ulaşım kolaylığı konusunda daha olumlu düşündüğü görülmektedir.
- Statüye göre hizmet faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); öğrenci ($\bar{X}=3,8000$) grubundakilerin emekli ($\bar{X}=3,3214$) grubundakilere göre ve serbest çalışanlar ($\bar{X}=3,9018$) grubundakilerin emekli ($\bar{X}=3,3214$) grubundakilere göre binayı temizlik, iklimlendirme koşulları, engelli erişimi, güvenlik ve ıslak hacim imkanları açısından daha olumlu düşündükleri görülmektedir.
- Statüye göre tarihi değer faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); devlet memuru ($\bar{X}=3,3222$) grubundakilerin özel sektör ($\bar{X}=2,8220$) grubundakilere göre; devlet memuru ($\bar{X}=3,3222$) grubundakilerin öğrenci ($\bar{X}=2,5422$) grubuna göre; devlet memuru ($\bar{X}=3,3222$) grubundakilerin serbest çalışan ($\bar{X}=2,5688$) grubuna

göre tarihi değer farkındalıkları ve yapı hakkındaki bilgilerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

- Statüye göre zamansız müze faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); devlet memuru ($\bar{X}=3,9367$) grubunun gar binasının müzeye dönüşmesi için uygunluğu ve dönüşümün yapının değerini ortaya çıkaracağı ile ilgili görüşleri öğrenci ($\bar{X}=3,5947$) grubundan daha olumludur.
- Statüye göre ulaşım faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); serbest çalışanlar ($\bar{X}=4,4727$) grubunun yapının konumu ve yapıya ulaşımın rahatlığı için görüşleri çalışmayan ($\bar{X}=4,3411$) grubuna göre daha olumludur.
- Statüye göre zaman faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); devlet memuru ($\bar{X}=3,3212$) grubundakilerin gar binasında düzenlenebilecek aktivitelere, sanatsal ve sosyal faaliyetlere katılmak için görüşlerinin öğrencilere ($\bar{X}=2,9722$) göre daha olumlu olduğu görülmektedir.
- Eğitim durumuna göre hizmet faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); lisans grubunun ($\bar{X}=3,6657$) ilköğretim ($\bar{X}=4,0727$) grubuna göre, lisansüstü grubunun ($\bar{X}=3,5532$) ilköğretim ($\bar{X}=4,0727$) grubuna göre binanın temizlik, engelli erişimi, ıslak hacim imkanları ve iklimlendirme gibi hizmet alanları hakkında daha olumsuz düşündüğü görülmektedir.
- Eğitim durumuna göre zaman faktöründe farklılık tespit edilmiş olup ($P<0,05$); lisansüstü grubunun ($\bar{X}=3,4810$), lise grubuna göre ($\bar{X}=2,9544$) gar binasında düzenlenebilecek aktivitelere, sanatsal ve sosyal faaliyetlere katılmak için daha olumlu düşündüğü görülmektedir.

Bu durumda;

HI-2: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

HI-4: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri statülerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

HI-6: Ankara Gar Binasını kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 4. Yaşlarına, statülerine ve eğitim durumlarına göre katılımcıların hizmet, tarihi değer, müze, ulaşım ve zaman faktörlerine ilişkin bulunan anlamlı farklılıklar (one way ANOVA testi) (n=521) (Significant differences were found regarding the service, historical value, museum, transportation and occasion factors of the participants according to their age, status and education level.)

	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P (sig)	Tukey
<i>Tarihi Değer</i>	Y1: 17 ve altı	27	2,3915	1,04272	5,624	0,000	Y1-Y5 Y2-Y3 Y2-Y5
	Y2: 18-27	178	2,6364	1,01142			
	Y3: 28-37	127	3,0191	0,99405			
	Y4: 38-47	97	2,9485	1,14382			
	Y5: 48-57	71	3,2616	1,04337			
	Y6: 58 ve üstü	21	2,7415	1,08385			
<i>Ulaşım</i>	Y1: 17 ve altı	27	3,8395	0,62955	2,778	0,017	Y1-Y2 Y1-Y3
	Y2: 18-27	178	4,3333	0,86285			
	Y3: 28-37	127	4,4068	0,75932			
	Y4: 38-47	97	4,3127	0,76651			
	Y5: 48-57	71	4,2019	0,81158			
	Y6: 58 ve üstü	21	4,0952	0,83761			
<i>Hizmet</i>	<i>Statü</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>F</i>	<i>P (sig)</i>	<i>Tukey</i>
	S1: Devlet Memuru	137	3,6745	0,79770	2,669	0,021	S3-S4 S4-S5
	S2: Özel Sektör	126	3,6841	0,77917			
	S3: Öğrenci	132	3,8000	0,72796			
	S4: Emekli	28	3,3214	0,90405			
	S5: Serbest Çalışan	55	3,9018	0,62642			
S6: Çalışmayan	43	3,6744	0,67545				
<i>Tarihi Değer</i>	S1: Devlet Memuru	137	3,3222	1,04290	9,222	0,000	S1-S2 S1-S3 S1-S5
	S2: Özel Sektör	126	2,8220	1,12205			
	S3: Öğrenci	132	2,5422	0,97671			
	S4: Emekli	28	2,7398	0,90690			
	S5: Serbest Çalışan	55	2,5688	0,88683			
	S6: Çalışmayan	43	2,9801	1,01762			
<i>Müze</i>	S1: Devlet Memuru	137	3,9367	0,89756	2,330	0,041	S1-S3
	S2: Özel Sektör	126	3,8823	0,96909			
	S3: Öğrenci	132	3,5947	1,04524			
	S4: Emekli	28	3,8155	0,92111			
	S5: Serbest Çalışan	55	3,8545	0,90042			
	S6: Çalışmayan	43	4,0116	0,91098			
<i>Ulaşım</i>	S1: Devlet Memuru	137	4,2920	0,79464	2,230	0,050	S4-S5
	S2: Özel Sektör	126	4,2910	0,89441			
	S3: Öğrenci	132	4,3030	0,73844			
	S4: Emekli	28	3,8571	1,00381			
	S5: Serbest Çalışan	55	4,4727	0,70182			
	S6: Çalışmayan	43	4,3411	0,72187			
<i>Zaman</i>	S1: Devlet Memuru	137	3,3212	0,81790	2,473	0,031	S1-S3
	S2: Özel Sektör	126	3,1931	1,00253			
	S3: Öğrenci	132	2,9722	1,03873			
	S4: Emekli	28	3,0357	1,22504			
	S5: Serbest Çalışan	55	3,1333	1,03955			
	S6: Çalışmayan	43	3,4341	0,97192			
<i>Hizmet</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>F</i>	<i>P (sig)</i>	<i>Tukey</i>
	E1: İlköğretim	33	4,0727	0,66908	3,216	0,013	E1-E4 E1-E5
	E2: Lise	139	3,7633	0,80173			
	E3: Önlisans	63	3,7746	0,81656			
	E4: Lisans	207	3,6657	0,71816			
E5: Lisansüstü	79	3,5532	0,75053				
<i>Zaman</i>	E1: İlköğretim	33	3,0000	1,11181	4,145	0,003	E2-E5
	E2: Lise	139	2,9544	1,06337			
	E3: Önlisans	63	3,2487	0,87573			
	E4: Lisans	207	3,2142	0,95122			
	E5: Lisansüstü	79	3,4810	0,89911			
<i>Toplam</i>		521					

P<0,05

4. Sonuç (Conclusion)

Tarihi yapılar sahip oldukları mimari fiziksel dokuların yanında, mekânın kültürel yansımaları ve hafızası ile kentlere bir kimlik kazandırmaktadır. Böylelikle kullanım farklılıklarına bağlı olarak tarihi yapıların fonksiyonel ve biçimsel özellikleri yapıldığı döneme ilişkin fikir edinilmesini sağlamaktadır. Bu kapsamda, bir kentteki kamusal yapılar arasında yer alan tarihi gar binaları da yapıldığı dönemden günümüze kadarki süreçte kent kimliğini yansıtan önemli yapılardır. Yolculukların başlangıç ve bitişine şahitlik eden gar binaları, insanların zihin ve duygularında bıraktığı etki ile de ayrı bir öneme sahiptir. Hizmetine devam eden tarihi yapıların kullanıcılar tarafından fark edilmesi, koruma kapsamında yapıyla ilgili gerekli hassasiyetin gösterilmesi ve kullanıcı isteklerine cevap verilmesi yapının sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu bağlamda kullanıcı görüşleri, taleplerinin karşılanabilmesi için planlamadan tasarım aşamasına kadar çok önemlidir.

Son dönemde kentlerde sıkça görülmeye başlayan ve farklı konseptlerde müze mekânı olarak dönüştürülen tarihi yapıların sayısı artmaktadır. Hayatı boyunca müze ziyareti gerçekleştirilmemiş veya gerçekleştirilmeyi düşünmeyen birçok insan, çağdaş müzecilik anlayışı ile düzenlenmiş farklı içerikteki bu müzelere ilgi göstermeye başlamıştır [46]. Bu durum kenti ziyaret edenlerin sayısında da önemli artışlar yaşanmasına neden olmaktadır. Ülkemizde belli bir tasarım konsepti ile inşa edilen müzelere Çanakkale Troya ve Eskişehir Odunpazarı Modern Müzesi [47] gibi müzelerin yanı sıra Bursa Anadolu Arabaları Müzesi, İstanbul Müze Gazhane, Ankara Ulucanlar Cezaevi Müzesi, İstanbul Modern gibi tarihi yapılardan dönüştürülen müzeler örnek verilebilir. Ayrıca, askeri müzeler, sanat müzeleri, jeoloji müzeleri, tarih müzeleri, doğa tarihi müzeleri, arkeoloji müzeleri, etnografya müzeleri ve bilim müzeleri gibi müzeler ise belirli türde eserleri sergileyerek, daha çok eğitim amacıyla veya o alana ilgi duyan kişilerin ziyaret ettiği yerler olarak kullanılmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan ve literatüre yeni bir bakış açısı kazandıracak olan zamansız müze modeli ile özgün işlevine devam eden tarihi gar binalarının, işleyişine devam ederken kullanıcılara tarihi farkındalık oluşturma yanı sıra müzeye dönüştürülerek yapının yaşanabilirliğinin artırılması düşünülmüştür. Oluşturulan bu kuramsal temelin en önemli kısmı, tarihi yapı atıl kalmadan veya tarihi kimliğini tamamen kaybetmeden, özgün işlevi ile müzeye dönüştürülerek yapı dokunulmazlığının sağlanmasıdır.

Araştırmanın temel hipotezi olan “H1: Ankara Gar Binası'nı kullananların tarihi yapıya ilişkin farkındalık düzeyleri arasında demografik yapılarına göre anlamlı farklılık vardır.” kısmen kabul edilmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışma ile elde edilen sonuçlardan, yapının müzeye dönüşmesi ile ilgili görüşlerin olumlu yönde olduğu görülmüştür. Tüm katılımcıların tarihi değer ile ilgili verdiği cevaplardan katılımcıların yapının Ankara için önemi, yapının inşa edildiği dönem ve mimarisi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle gar binası için ortaya koyduğumuz “zamansız”lık kavramı, yapının bir geçiş alanı olmasının ötesinde tarihi kimliği ile var olmasını sağlamaktadır.

Tarihi yapı ile ilgili, kadın katılımcıların binada etkinlik imkanlarını yetersiz gördüklerinin tespit edilmesi, kadın kullanıcılara yönelik etkinlik alanlarının iyileştirilmesi ile yapıyı kullanmaya ilişkin görüşlerini olumlu yönde teşvik edeceği görülmüştür. Zamansız müze modeli ile, sanatsal ve sosyal etkinlik alanlarının oluşturulması ve alışveriş imkanlarının artırılmasıyla bu eksikliğin giderileceği beklenilmektedir. Tarihi değer algısının özellikle öğrenciler ve bekarlar tarafından düşük olduğu sonucuna ulaşılması, genç gruplar, öğrenciler ve bekarlar için tarihi yapı hakkında bilgilerinin ve

ilgilerinin yetersiz olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla, bu grupların ilgisini çekecek aktivitelerin ve etkinlik alanlarının iyileştirilmesi, yapıda zaman geçirmelerini sağlayarak yapı ile ilgili farkındalıklarını artıracaktır.

Ankara dışında ikamet eden kullanıcıların Ankara'da ikamet edenlere göre yapının tarihi değeri ile ilgili farkındalıklarının düşük olduğu, etkinlik, hizmet ve alışveriş imkanlarını yetersiz buldukları saptanmıştır. Ayrıca ikamet yeri Ankara dışı olan kullanıcılar, Ankara'da ikamet edenlere göre yapıda düzenlenebilecek aktivitelere, sanatsal ve sosyal etkinliklere katılmak için daha olumlu yaklaşmıştır. Bu noktada şehrin sembol yapılarından biri olan gar binasının şehir dışından gelen ziyaretçilerin hafızasında daha olumlu bir şekilde kalması için gar binası ve kent tarihi hakkında bilgilendirici içeriklerin sunulduğu alanların oluşturulması, beklentileri sırasında nitelikli vakit geçirebilecekleri etkinlik alanlarının ve alışveriş imkanlarının artırılması ve iyileştirilmesi önerilmektedir.

Ankara Gar Binası'nın zamansız müze olarak dönüştürülmesi ile kullanıcının tarihi farkındalığını artıracak sergiler ve bilgilendirici içeriklerin paylaşılması, yapının sürdürülebilirliğini destekleyecektir. Yapı bünyesinde zamansız müze modeli ile etkinlik, hizmet ve alışveriş imkanlarının da iyileşerek ziyaretçilerin beklentileri sırasında nitelikli vakit geçirmelerini sağlayacaktır. Bu sayede alanların kullanıcı dostu olması, modern toplumun yaşam tarzına entegre olması ve zaman geçirilebilecek mekânlar haline gelmesi, yapıya olan memnuniyeti de artıracaktır.

Bu tür geliştirmeler, tarihi gar binalarının sadece geçiş yerleri olmasının ötesinde, ziyaretçilere anlamlı ve keyifli deneyimler sunan kültürel merkezler haline gelmesi ile toplumun kolektif hafızasında yaşatılmasına katkı sağlayacaktır. Çalışma sonucunda hizmet kalitesinin artırılması ve zamansız müze modeli ile tarihi dokuyu yansıtan düzenlemelerin yapılması, şehir içinden ve dışından gelen kullanıcıların yapıyı keşfetmeleri için önemli bir adım olacaktır.

Hızla değişen ve gelişen dünyada, yaşam koşulları, istekler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan gereksinimler, her alanda olduğu gibi mimari alanda da kendini göstermektedir. Tarihi yapıların kullanımının özgün işlevlerinden uzaklaşmadan ve mevcut koşullarıyla geleceğe aktarılması konusunda tarihi gar binalarının 'zamansız müze' konsepti ile kullanılması ele alınmıştır. Böylece söz konusu yapıların çevresel, mimari ve yapısal koşullarına uygun ikincil işlevlerle değerlendirilmesi açısından bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kaynaklar (References)

1. Jokilehto J., A history of architectural conservation, Routledge, 2017.
2. Wong L., Adaptive Reuse in Architecture: A Typological Index, Birkhäuser, 2023.
3. Simons R., DeWine G., Ledebur L., Retired, Rehabbed, Reborn: The Adaptive Reuse of America's Derelict Religious Buildings and Schools, 1, The Kent State University Press, 2017.
4. Zuraini Md A., Rodiah Z., Nik E.M., Nabila M., Adaptive reuse of historical buildings: Service quality measurement of Kuala Lumpur museums, Int. J. Build. Pathol. Adapt., 37 (1), 54–68, 2018.
5. Miran F.D., Husein H.A., Introducing a Conceptual Model for Assessing the Present State of Preservation in Heritage Buildings: Utilizing Building Adaptation as an Approach, MDPI, 13 (4), 2023.
6. Arandelovic B., Musil R., The renovation, rehabilitation, and adaptation of Historical Heritage Buildings in Public Ownership. The case of historical buildings of exceptional importance in Vienna, Building and Environment, 246, 110937, 2023.
7. Song Y., Adaptation of historical buildings: a coevolutionary approach applied to an historical palace in Vimercate, ARC I - Scuola di Architettura Urbanistica Ingegneria delle Costruzioni, 2022.
8. Pérez M. F. C., Klaus Biesenbach Y Bettina Funcke (ed.): MoMA PS1. A History, Proyecto, Progreso, Arquitectura, 22 160-161, 2020.

9. Meshal A., Tareq M., Adaptive Reuse of Heritage Buildings 'Old Buildings in Mosul as A Case Study, ZJPAS, 31 (3), 2019.
10. Cupper D., Railroad Museum of Pennsylvania: Pennsylvania Trail of History Guide. Stackpole Books, 2002.
11. Sato M., Transportation Museum in Tokyo and railway heritage conservation, Japan Railway & Transport Review, 43, 2006.
12. Zein R., Marco A., Da Estação Julio Prestes à Sala São Paulo de Concertos: um estudo de caso, 2007.
13. Lunardon A., Vladimirova D., Boucsein B., How railway stations can transform urban mobility and the public realm: The stakeholders' perspective, Journal of Urban Mobility, 3, 100047, 2023.
14. Triggianese, M., Cavallo R., Baron N., Kuijper J., Stations as Nodes: exploring the role of stations in future metropolitan areas from a French and Dutch perspective, TU Delft OPEN Publishing, 2018.
15. Yakın Ö., Demiryolu Yapılarının Ankara'daki Oluşumu, Online Journal of Art and Design, 9 (4), 2021.
16. Xie K., Liang B., Song Y., Dong X., Analysis of Walking-Edge Effect in Train Station Evacuation Scenarios: A Sustainable Transportation Perspective, Sustainability, 11 (24), 2019.
17. Soimun A., Johnata W., Evaluation of Facility Services at Kapatang Train Station Based on User and Community Interest, 2 (2), 46–56, 2023.
18. Akabal F.M., Masirin M.I.H.M., Akasah Z.A., Rohani M.M., Review on Selection and Suitability of Rail Transit Station Design Pertaining to Public Safety, IOP Conf. Ser.: Mater. Sci. Eng., 226 (1), 012033, 2017.
19. Naubada A., Qi Z., Historical Study and Strategies for Revitalisation of Burt Institute (A Railway Heritage Building), The Historic Environment: Policy & Practice, 11 (1), 40–55, 2020.
20. Azhari N.F.N., Mohamed E., Public Perception: Heritage Building Conservation in Kuala Lumpur, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 50, 271–279, 2012.
21. Joudifar F., Olgaç T.Ö., A 'Reuse Projection Framework' Based on Othello's Citadel and Cultural Tourism, The Historic Environment: Policy & Practice, 11 (2–3), 202–231, 2020.
22. Önder B.Z., Kültür Mekan Tasarım Bağlamında Kültür Kodlarının (1891) 1. ve (1935-1937) 2. Gar Binası'nın Üzerindeki Etkisi, Hacettepe Üniversitesi, 2018.
23. Başbolat Ö., Ankara İstasyon ve Çevresinin Tarihi ve Fiziksel Gelişimi, Ankara Üniversitesi, 2022.
24. Erarslan A., The Art Déco Influence in the Modern Turkish Architecture of the Early Republican Period, Prostor, 30, 2 (64), 2022.
25. Toprak G.K., Şahlan K.Ç., Tarihi Yapı ve Yeni Yapı Arasındaki İlişkinin Göstergebilim Aracılığı ile Okunması: Ankara Tarihi Gar Binası ve Hızlı Tren Garı Örneği, Çağdaş Mimarlık ve Kentsel Tasarım Araştırmaları, Dakam Yayınları, 46-58, 2022.
26. Sedes F., Çıkrıkçı S., An Investigation of the Reuse Potential of Historical Train Stations by Considering the Effects of High-Speed Train Stations Aded to the Urban Fabric, Example of Ankara Railway Stations, Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 9 (4), 1552-1573, 2022.
27. Kaymakci S., Functioning of Heritage Building as Museums and Examining with Examples from Istanbul, Journal of Architecture and Life, 7 (2), 647-667, 2022.
28. Kirci N., An Evaluation on Syntactic and Formal Analysis Of Museums, Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University, 25 (2), 189-199, 2010.
29. Bakır B., Urfaloğlu N., Bursa'da Müze Olarak Kullanılan Geleneksel Konutlara Bir Örnek: Hüsni Züher Evi ve Restorasyonu, STAR Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 4 (6), 10, 2023.
30. Özrili Y., Selçuklu Sanatının Yurt Dışındaki Müze Ortamlarında Görsel ve Kavramsal İfade Biçimleri, Library Archive and Museum Research Journal, 5 (1)1, 96–116, 2024.
31. Tekin F., Kolektif belleğin mekâna yerleştirilmesi: Kelime Müzesi örneği, Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 38, 887–907, 2024.
32. Zerrouki N., Harrou F., Houacine A., Bouarroudj R., Cherifi M.Y., Zouina A.D.A., Sun Y., Deep Learning for Hand Gesture Recognition in Virtual Museum Using Wearable Vision Sensors*, IEEE Sensors J., 1–1, 2024.
33. Aiello D., Fai S., Santagati C., Virtual Museums As A Means For Promotion And Enhancement Of Cultural Heritage, The International Archives of the Photogrammetry, ISPRS Annals of the Photogrammetry, 17 (2), 33–40, 2019.
34. White D., Vološin's Poems on the Revolution and Civil War, The Slavic and East European Journal, 19 (3), 297–309, 1975.
35. Negassi K.M., Current Multifaceted Malaise Of Fdrc Through The Prism Of Adwa, Sydney, Australia, 2021.
36. Aksoy E., Gültekin N., The Effects of Railway and Railway Station Complex on Urban Development: Ankara Turkey, in Twelfth International Conference on Urban Transport and the Environment in the 21st Century, 2007.
37. Aydar, A., Demiryolu istasyonlarının kentsel mekâna etkileri: Ankara garları örneği, masterThesis, 2022.
38. Çömlekçiöğlü T., Pirinç Y.B., Top İ., Alpay G., Korkmaz E., Ankara Gar ve Kompleksi, Mehmet Süha Ünsal, HIST 203 (1), 2014.
39. Ural A., Kılıç İ., Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi SPSS 12.0 for Windows, Ankara, Detay Yayıncılık, 2013.
40. Tabachnick B.G., Fidell L.S., Using multivariate statistics, 5, Boston: Pearson/Allyn & Bacon, 2007.
41. Kalaycı Ş., SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, 2018.
42. Shrestha N., Factor Analysis as a Tool for Survey Analysis, AJAMS, 9 (1), 4–11, 2021.
43. Zhang Y., Liu S.F., Research on the Landscape Image of Urban Architecture Environment -A Case Study on Shenzhen, Ekoloji Dergisi, 107, 805–811, 2019.
44. Yong A.G., Pearce S., A beginner's guide to factor analysis: Focusing on exploratory factor analysis, Tutorials in quantitative methods for psychology, 9 (2), 79–94, 2013.
45. Kaiser H.F., An index of factorial simplicity, Psychometrika, 39 (1), 31–36, 1974.
46. Kuyrukçu Yıldız E., Bir" Yapı" Değil Bir" His" Yaratmak: Troya Müzesi Örneği., Online Journal of Art & Design, 9 (3), 2021.
47. Kuyrukçu Yıldız E., Elitok M.K., Çağdaş Müze Mimarisine Bağlamsal Bir Yaklaşım: Odunpazarı Modern Müze Örneği, ASOS, 116, 187–201, 2021.

